

Neúspešné obsadenie kresiel v ústrednej vláde Demokratickou stranou, no i uverejnené komentáre v Čase, priniesli určité sklamanie u nášho voličstva. I terajší postup zostavovania SNR a povereníctiev vzbudzujú určitú obavu.

Presvedčivé víťazstvo vo voľbách našej strany a terajšie ústupky voči KS Ústredným vedením vzbudzujú nedôveru. poprední činitelia KS chodia po obciach a priamo vysmieľajú našich straníkov, že sme vyhrali voľby a oni rozhodujú a rozhodovať budú. Vyhrádzajú sa, že do NV pôjdu len takí ľudia, akých oni poveria. Podľa toho všeobecná mienka, že reorganizácia MNV nebude prevedená ani do budúcich volieb, na čom je nesporne aj kus pravdy. To preverovanie na dedinách bude tak liknavé, že neviem - neviem či na jednej veci zo vážnejších konfliktov sa tento rok prevedie. Ľud posudzuje, že čo nám KSS nadiktuje, to my demokrati musíme poslúchať. Z tohoto dôvodu je ľud i krajne sklamaný. I prax len čaká, ktoré povereníctvo obsadíme. Jak vypustíme povereníctvo pre vnútro KSS, tak nám pôda nesporne pod nohami horí a v budúcich voľbách môžeme sa s polovicou voličov rozlúčiť. Už teraz je vidieť, že niektoré organizácie nechcú ani životopisy kandidátov dokladať. Predkladať z dôvodu, že oni si nedajú diktovať od KSS a vraj pre nich je to ponižujúce, aby kde aký vagabund z KSS statočných občanoch rozhodovať. Veru bude treba ostrejšie pokračovať v našom Ústredí, aby skutočne sme tak rapídne netratili dôveru u občanov všetkých vrstiev.

KSS nás priamo vysmieva, nakoľko všetko je dosiaľ v jej rukách a veru treba mnoho a mnoho naprávať, aby sme našich ľudí udržali. ZSŽ ako i ZSM už takmer neexistujú.

S bratským pozdravom:

okr.(esný) tajomník DS,

Slovenský národný archív Bratislava, f. DS II., kart 1.

Dokument č. 73

Zápisnica zo dňa 16. júla 1946 v zaist'ovacom tábore v Ilave s redaktorom Pavlom Čarnogurským.

Pokračovanie zo zápisnice dňa 16. júla 1946 v zaist'ovacom tábore v Ilave s redaktorom Pavlom Čarnogurským za prítomnosti podpísaných.

Koncom novembra 1945 keď sa začalo uvažovať o možnosti založenia tretej strany, ktorá by podchytila katolícke masy v strane, ktorá mala mať názov pôvodne "kresťanskosociálne republikánske hnutie", začala skupina ľudí do ktorej patrili: redaktor katolíckych novín Rudolf Čavojský, Čarnogurský, Dr. Emil Böhm, Dr. Kempný, Dr. Kosorín, Ing. Jurčovič, Dr. Špánik, Ing. Horváth, Dr. Kružliak, účinkovať.

Rozhovory okolo možnosti založiť túto stranu viedli sa častejšie a to niekedy v redakcii katolíckych novín, niekedy na byte Draxnera, Kempného a tiež u mňa. Pri týchto rozhovoroch išlo o vypracovanie programu tejto strany, v ktorom mali byť zahrnuté otázky sociálne, náboženské, školské, národné v pomere k Čechom hlavne so silným zameraním slovanským. Sociálnu čiastku programu tejto strany vypracoval univerzitný profesor Dr. Špész, hospodársku časť ing. Jurčovič, ing. Horváth, a Dr. Kosorín, náboženskú a školskú som vypracoval ja, čsl. Dr.Kružliak, Dr. Kempný a ja, slovanskú Dr. Španik. V programe čsl.(československom) koncipovali sme pomer Slovákov k Čechom tak, aby to bolo súčasne

odpoveďou na snahy Dr. Ferdinanda Ďurčanského v zahraničí. Tieto rozhovory dospeli k vypracovaniu programu, ktorý sa predložil biskupskému zboru, ktorý sa mal vyjadriť a zaujať k tomu stanovisko. To sa stalo z príležitosti návštevy Slov. biskupov u p. prezidenta republiky 5. januára 1946. Arcibiskup Dr. Čársky a Dr. Kmeťko, Dr. Škrábik zastavili sa na ceste do Prahy v Bratislave, aby pohovorili s uvedenou skupinou o konečnom formulovaní programu strany tejto a zaujatia stanoviska, ktoré majú predložiť v Prahe. Tieto rozhovory v Bratislave predchádzala správa o chovaní sa poslanca Dušana Slávika, ktorý rozširoval, že biskupi idú do Prahy za účelom, aby dali súhlas k založeniu tretej politickej strany, na čele ktorej by stáli títo: Dr. Šrobár, Dr. Beharka, ing. Blaho. Nechceli sme prijať stanovisko Dr. Šrobára, poťažne jeho osobu, ktorá nedáva záruku po stránke národnej, práve tak ako nedávala záruku osoba Dušana Slávika, preto že sme chceli zostať na pôvodne formulovanom programe a chceli vychádzať predovšetkým zo základne slovenskej, národnej a katolíckej i za cenu, že by nás nazvali ľudákmi. V dôsledku toho nedošlo v Prahe na večeri k vysloveniu súhlasu so založením tretej strany. Biskupi vyslovili nezáujem o stvorenie navrhovanej strany. Po návrate z Prahy sme sa zišli v seminári v Bratislave na Kapitulskej ulici, kde sme začali jednať o situácii vzniklej po pražskej návšteve. Rozhodlo sa na neprijateľnosti osôb a bolo nadhodené, že by nová strana mohla byť prijateľná pre katolíkov, keby na jej čele stál Dr. Emanuel Böhm, alebo Dr. Ivan Pietor. V tom zmysle boli ďalšie rokovania a viedol ich hlavne Dr. Kempný a Cvinček a ing. Filo. Ďalšie rokovanie viedlo sa tiež okolo otázky akí ľudia by prichádzali do úvahy na čele tejto novej strany, aby pritom bolo vyvrátené podozrenie, že sa touto novou stranou obnovuje býv.(alá) HSLS, pritom však, aby program pôvodne formulovaný pre túto stranu zostal nedotknutý. Nakoľko sa však nebolo možno zbaviť ľudí, ktorí sa otvorene vyslovovali o riešení čl.(československej) otázky obnovením stavu z prvej ČSR, tiahli sa tieto rozhovory bez výsledku až do druhej polovice marca 1946. J. Čavojský, Dr. Bohm, Dr. Kempný, Dr. Kosorín, ing. Jurčovič, Dr. Špánik, ing. Horváth, Dr. Kružliak boli sme za jedno v tom neupustiť od programu, ktorý sme nastolili, keďže v inom riešení nemali sme záruku, že by sa záujmy slovenské splnili a rešpektovali.

Keďže v rámci skupiny po doterajších neúspešných jednaniach dochádzalo často k rozdielnym mienkam o programe o osobách, ktoré mali stáť na čele nami sledovanej strany, vyhľadal som arcibiskupa Dr. Kmeťku a poprosil som ho, aby urobil nátlak na kanon.(ika) Cvinčeka, ktorý viedol spolu s ing. Filom rokovania s činiteľmi Národného frontu a s ved.(ením) KSS a aby pri týchto rokovaniach jasne určil zásady a týchto zásad sa pridržiaval, lebo sa stávalo a mali sme správy, že kanon.(ik) Cvinček a ing. Filo nejasne a dvojstranne vedú tieto rokovania.

Po reči Dr. Lettricha v Žiline z príležitosti konferencie taj.(omníkov) a ved.(úcich) činiteľov DS mali sme dojem, že už nič nebude stáť v ceste k vytvoreniu tretej pol.(itickej) strany, keď však Ján Ursíny, podpredseda vlády zasiahol do jednania okolo založenia tretej strany a to v poslednej chvíli, keď zástupcovia tretej strany a to Cvinček, ing. Filo, Ševčík a Dr. Kempný išli do Prahy s tým, že na zasadnutí NF v Prahe dôjde ku konečnému rozchodu s DS a k vyhláseniu založenia novej strany. Vtedy podľa referátu Dr. Kempného, podpred.(seda) Ursíny prišiel k nim s ponukou, že niet takej podmienky zo strany katolíkov, ktorú by DS neprijala a sám predložil ním koncipované podmienky, ktoré DS bola ochotná akceptovať v prospech skupiny, ktorá chcela založiť tretiu stranu. Tieto podmienky tak, ako boli formulované Ursínym, boli prijaté a podpísané. Či došlo k oprave pri konečnom formulovaní týchto podmienok, ja neviem.

Po návrate z Prahy Dr. Kempný, Cvinček a ing. Filo odcestovali do Trnavy, Nitry a B.(anskej) Bystrice, kde oboznámili biskupov s výsledkom dohody, učinenej s DS. Oboznámili ich tiež s textom podmienok, ktoré prijala tretia strana. Biskupi s týmto stavom súhlasili. Naša skupina súhlasila s ujednaním, ku ktorému došlo v Prahe s vedením DS za

predpokladu, že vo vedení DS naše snahy a pôvodný program, ktorý sme sledovali bude zaručený a hájený našimi ľuďmi. Za tým účelom sme jednali a išlo nám hlavne o tom, aby vo vedení DS mali funkciu gen. taj. a to najmä pre veci politické a organizačné a o zmenu šéfredaktora tlače DS v náš prospech.

My sme chceli, aby gen. tajomníkom DS a hlavne pre veci politické a organizačné sa stal Dr. Emanuel Böhm a Dr. Špánika na čele tlače. Tieto osoby nám vyhovovali lepšie ako Dr. Kempný, a Dr. Bugár, ktorí v politickom živote nemajú tej sily a skúsenosti, ktoré by nám zaručovali hájenie a plnenie našich záujmov. Zvlášť Dr. Hodžu a Dr. Bugára sme na čelne miesto my neforsirovali, keďže v politickom živote nezavázil toľko ako Dr. Böhm a Dr. Špánik pre tlač. Do predsedníctva DS sme žiadali Dr. Mikuláša Franeka, Dr. Kružliaka, ing. Jurčoviča, ing. Horvátha, Dr. Stašku, Dr. Obtuloviča preto, aby sme neboli len príveskom a nástrojom v rukách pôvodného vedenia DS, ale aby sme touto delegáciou mohli sami vplývať na politiku DS v intenciách pôvodnej snahy.

Pri jednaniach s vedením DS naša delegácia snažila sa, aby bol akceptovaný program kresťansko - socialistickej strany, kde bolo vyjadrené stanovisko k ľudovým súdom - Podľa toho my sme Dr. Tisu nestavali na jednu líniu s Dr. Tukom a Machom, lebo Dr. Tiso koncepciou slovenského štátu snažil sa zachraňovať záujmy slovenského národa.

Preto, že Dr. Kempný sám nemohol by zaujať vždy a pri každej príležitosti v rámci DS a mimo nej stanovisko a líniu nami sledovanú snažili sme sa ho informovať a dávať mu úpravy, keďže dostal v DS funkciu generálneho tajomníka.

Mám za to, že dohoda, ku ktorej došlo medzi nami a vedením DS, nemôže byť trvalá, keďže ona nezaručuje uskutočnenie tej koncepcie, ktorú sme sledovali a sledujeme. Tiež preto nie, lebo tá časť Slovákov slovenského národa, ktorej mienku sme tlmočili, je vo väčšine, jednak ako katolíci a jednak ako Slováci, ktorí chcú svoje národné, náboženské a hospodárske záujmy mať dostatočne začlenené. DS, hlavne jej vedenie a vedúcich činiteľov reprezentujú vlastne oficiálne vedenie evanjelickej cirkvi svojou minulosťou zaťaženú koncepciou, ktorá bola udalosťami prekonaná a na poli sociálnom nevedia sa vyporiadať s riešením otázok tak, ako ich revolučne nastolila doba, vzniklá pominulou vojnou. Ide tiež o to, aby menšina nediktovala väčšine.

Pamätám sa na článok uverejnený v Čase 11. mája 1946 s nadpisom: "Aby bolo jasno na všetky strany", podpísaný Dr. Kempný, že tento článok bol predmetom diskusie v úzkom kruhu našej skupiny a že Dr. Kružliak zúčastnil sa štylizovania tohoto článku. Pochyboval som o tom, žeby článok uverejnený v Čase s autorom Dr. Cvinček bol jeho vlastnou prácou, keďže bol písaný s prílišnou skúsenosťou politického štylistu, za akého Cvinčeka som nepokladal. Vzhľadom na to, že vo vedení DS je mimo Kempného i Dr. Cvinček a ing. Filo, ktorý proti Kempnému vystupujú často nie v súlade a v súhlase s našimi politickými snaženiami, preto sme Dr. Kempného dávali úpravu, ako má vystupovať a aké stanovisko má zaujímať vo vedení DS. Keďže sa podarilo na vplyvné miesto v DS presadiť tiež Dr. Mikuláša Franeka, ktorý požíva našu dôveru, mám za to, že Dr. Kempný spolu s Dr. Franekom a Dr. Böhmom budú môcť účinnejšie prebojovávať naše politické, opravujem sa, slovenské národné a katolícke záujmy.

Je našim záujmom, aby sme Dr. Kempného podporovali a posilovali pri prebojovaní cieľov, sledovaný mladou katolíckou generáciou, a to preto, lebo Dr. Kempný má dôveru v tejto mladej generácii. /Vid' zjazd v Piešťanoch 14. 1. 1945/. Môže pozitívne tlmočiť mienku tejto slovenskej generácie a jednak môže veľmi blahodárne pôsobiť na ďalší vývoj, keďže hlavne pre prípadnú agitáciu v zahraničí, smerujúcu proti ČSR, môže byť predstaviteľom tej skupiny, v mene ktorej by chcelo hovoriť zahraničie. Tá skupina ľudí je právom reprezentovaná Dr. Kempným a nie skupinou ľudí okolo Ďurčanského. Dr. Kempný neodišiel do zahraničia,

zostal doma, lebo nemal dôvodu báť sa následkov svojej činnosti za doby slovenského štátu a požíva plnú dôveru oficiálnych katolíckych kruhov a tej časti slovenskej generácie, ktorá sa hlási ku katolicizmu a robí si nárok na politické vystupňovanie a na presadzovanie národných záujmov. Dr. Kempný preto najlepšie vyhovuje, aby menom tejto generácie jednal a jej záujmy i vo vedení DS toho času obhajoval. Až by vznikla situácia priaznivejšia pre utvorenie samostatného politického tábora. Dr. Kempný mohol by v tomto zaujímať čelné miesto.

I keď Dr. Kempný nemá ešte potrebnej politickej skúsenosti, predsa sme ho forsírovali, lebo sme chceli, aby katolícky ľud Slovenska, ktorý bol vždy zvyklý vidieť svoje politické predstavy a myslenie v určitých osobách i teraz by bol i osobou Dr. Kempného privedený na správnu politickú koľaj.

Porád, ktoré prebiehali v skupine ľudí, usilujúcich sa utvoriť stranu, ktorá by hájila záujmy Slovákov, o čom sa už zmienil, zúčastnil sa niekoľkokrát aj Dr. Ladislav Ruman, ktorý politicky súhlasil síce s našou koncepciou, avšak boli sme toho náhľadu, že môže sa lepšie uplatniť v organizačnom a ideovom smere v hnutí okolo nakladateľského spolku "Verbum", vedeného básnikom Jankom Silanom a prof. Dr. Harčárom, ktorý spolok by mal na starosti ďalšie školenie katolíckej inteligencie na Slovensku.

Vraciam sa ešte k dôvodom, ktoré nás viedli k tomu, že sme forsírovali Dr. Kempného, Dr. Mikuláša Franeka, Dr. Böhma, aby v rámci DS boli našou delegáciou. Títo mali v dôsledku svojej činnosti v minulosti i dôveru v širokých ľudáckych vrstvách a ktoré v tábore slovenskom - katolíckom znamenajú stále ešte mnoho. To bol tiež dôvod prečo vedenie DS silou mocou usilovalo sa ich získať.

Rozhodne popieram, že som ja, alebo Dr. Kempný bol mal účasť na nejakej tajnej zbierke peňazí cieľom hradenia výloh spojených s procesom Dr. Tisu. Poznávam, že Dr. Kempnému nešlo zadováženie peňazí pre Tisovú obhajobu. Dr. Kempný na moje požiadanie, aby som mu poskytol informácie o dr. Žabkaiovi, tak učinil a na jeho doporučenie bol Dr. Žabkai akceptovaný.

Považujem za potrebné prehlásiť, že som sa nikdy neusiloval o spojenie s nepriateľským zahraničím ČSR, naopak, činnosťou v rámci politického hnutia, ktoré som ja a naša skupina sledovali, snažil som sa problém slovenský riešiť v rámci ČSR bez spolupráce s Dr. Ďurčanským.

Túto moju výpoveď učinil som bez akéhokoľvek fyzického alebo psychického nátlaku.

Výpoveď mi bola prečítaná a podpísaná.

Čarnogurský v. r.

Slovenský národný archív Bratislava, f. Demokracická strana II., č. 47. kart. 1; Slovenský národný archív Bratislava, f. ÚV KSS, P. Dávid, kart. 2241, a. j. 116.

Dokument č. 74

Prejav poslanca za Demokratickú strany M. Zibrína v Ústavodarnom národnom zhromaždení 10. júla 1946 o situácii na Slovensku a tretej pražskej dohode.

Posl.(anec) dr **Zibrín**: Vážené Ústavodarné národné zhromaždenie!